

چاره جویی برای بهگشت بافت‌های فرسوده شهری در پرتوی نظریه‌ها و رهیافت‌های برنامه‌ریزی و تبیین نقش برنامه‌ریز شهری در بهبود آن

مهرداد قائدی^{۱*}، خالص آسوبار^۲، زینب فداکاری^۳

۱- دانشگاه شهید بهشتی/ دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، ghaedi.mehrdad@yahoo.com

۲- دانشگاه شهید بهشتی/ دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، kh.asoubar73@gmail.com

۳- دانشگاه شهید بهشتی/ دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی منطقه‌ای، zeinabfadakari@gmail.com

چکیده

بافت‌های قدیمی و مرکزی شهرها، که زمانی مایه افتخار و مباهات شهرها بود، با شروع شهرسازی دوره جدید (معاصر) متحول شده و با فرسودگی مواجهه گشته است. به طور کلی کاهش کارایی هر پدیده‌ای، فرسودگی آن را در پی دارد. این نوع از بافت‌های شهری بازتابی از کاستی‌ها و نارسایی‌های هم‌چون، کمبود خدمات و سرانه‌های شهری، وجود ناسازگاری در فعالیت‌ها، پایین بودن میزان درآمد، شبکه ارتباطی با عرض کم و نفوذپذیری نازل، آلودگی و فقدان بهداشت عمومی، مشکلات مدیریتی و حقوقی است. شهرهای ایران نیز از این قاعده مستثنی نبوده و با شدت و ضعف کمتر یا بیشتر با این پدیده روبرو هستند. از این رو مدیران شهری و برنامه‌ریزان در کشورهای مختلف از جمله ایران، درصدد بهگشت بافت‌های فرسوده شهری و دستیابی به راهکارهای صحیح در برخورد با این پدیده هستند. که از جمله این راهکارها، نظریه‌ها و رویافت‌های برنامه‌ریزی شهری است. روش شناسی تحقیق، توصیفی- تحلیلی و جمع‌آوری داده‌ها مبتنی بر روش‌های اسنادی و کتابخانه‌ای است. پژوهش پیش‌رو در ابتدا به مرور مفاهیم بافت فرسوده، علل پیدایش آن و مسائل و مشکلات این نواحی اشاره نموده و در ادامه ضمن بررسی نظریه‌ها و رویافت‌های منتخب برنامه‌ریزی به استخراج مقوله‌های هر یک از این نظریه‌ها و رویافت‌ها در مواجهه با مسائل و مشکلات بافت‌های فرسوده شهر، و در انتها به تبیین نقش برنامه‌ریز شهری در تحقق آن پرداخته است. و نتیجه می‌شود که برنامه‌ریزی شهری می‌تواند به عنوان تسهیل‌گیر در گفت‌وگو و ارتباط‌سازی برای رسیدن به توافق همگانی، فراهم کردن سازوکاری برای مشارکت تمامی ذی‌نفعان، فراهم آوردن سازوکاری برای همکاری اجتماعات محله‌ها و نهادینه شدن حکمروایی شایسته در رسیدن به توافق همگانی در روند بهگشت آن سرعت بخشد تا از آن ره شهرها بتوانند به سمت پایداری گام بردارند.

واژه‌های کلیدی: بافت فرسوده، نظریه‌های برنامه‌ریزی شهری، رویافت‌های برنامه‌ریزی شهری، برنامه‌ریز شهری

۱- مقدمه

توسعه سریع شهرنشینی، تأثیرات قابل توجهی بر بافت‌های قدیمی و تاریخی برجای گذاشته است. بافت‌های قدیمی و مرکزی شهرها، که زمانی مایه افتخار و مباهات شهرها بود، با شروع شهرسازی دوره جدید (معاصر) متحول شده و کالبد، عملکرد و فعالیت‌های آن با اختلال مواجهه گشته است. آن‌چه که در وهله نخست موجب از هم پاشیدگی بافت قدیمی شهرها خواهد شد، افزایش اتومبیل‌ها و به ناچار خیابان‌کشی‌هایی برای ایجاد شبکه‌های ارتباطی به منظور تسهیل در رفت‌وآمد آن‌ها است. همچنین اسکان جمعیت زیادی که غالباً مهاجران سال‌های اخیر که ناشی از افزایش بی‌برنامه و بی‌قاعده، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه با آن روبرو بوده است، خود تخریب و فرسودگی بافت‌های مذکور را به‌همراه داشته است [۱].